І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIV. Ч. 165. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 28-го СЕРПНЯ 1957 П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, AUGUST 28, 1957 No. 165. VOL. LXIV.

СЕНАТСЬКА КОМІСІЯ ЗБІЛЬШИЛА ДОПОМОГУ ДЛЯ ЗАКОРДОНУ НА 500,900,000 ДОЛ.

Вашингтон. — Сенатська бюджетова комісія вирішила після довшої дебати затвердити програму допомоги для закордону у сумі 3,025,660,000 долярів, значить на 500,900,000 долярів більше як це ухвалила була Палата Репрезентантів. Затверджено це підвищення бюджетової суми на закордонну допомогу 14 голосами проти сімох. Включно із заощадженими у минулих роках грішми, асиґнованими на закордонну допомогу, уряд матиме в цьому році до диспозиції 3,692,710,000 долярів, значить 748,290,000 дол. менше від суми пропонованої президентом Айзенгавером. В окремих позиціях це збільшення бюджетових сум сенатською комісією виявилося у підвищенні асиґнувань на мілітарну допомогу до суми 1,475,000,000 долярів, значить, на 225 більйонів долярів, підвищенні дотацій на економічну оборонну допомогу до суми 689,000,000 дол., значить на 104 мільйони долярів, підвищенні сум на позичковий фонд до 400 мільйонів долярів, значить на 100 мільйонів долярів, та ін. Водночас із цим, підвищуючи зредуковані Палатою асиґнування на закордонну допомогу, сенатська комісія обнизила деякі прийняті Палатою Репрезентантів дотації, зокрема допомогу для Еспанії з 40 мільйонів до 35 мільйонів долярів і допомогу для Гватемалі із 10 мільйонів долярів до 7 і пів мільйона дол. На допомогу втікачам признано 5,550,000 долярів. Перевела це збільшення закордонно-допомогового бюджету сенатська комісія на пропозицію провідника демократичної більшости в Сенаті сен. Линдона Б. Джансона, який перед нарадами комісії відбув спеціяльну зустріч із през. Айзенгавером. Водночас із дебатами і голосуванням у сенатській бюджетовій комісії узгіднено сенатський і палатний тексти законопроєкту про громадянські права і приготовано справу для голосування на пленумі Палати Репрезентантів. В загальному 10 голосами проти двох вирішено прийняти сенатську редакцію законопроєкту з невеликим тільки уточненням щодо компетенції судів присяжних у випадках кримінального порушення постанов закону про громадянські права. Дискусію над узгідненим законопроєктом обмежено до однієї години і тому теж сподіваються, що законопроєкт перейде на оконечне затвердження Сенату вже в середу або в четвер цього тижня.

ЗУСТРІЧ ПРЕЗИДЕНТА З ПРОВІДНИКОМ ДЕМОКРАТІВ

През. Айзенгавер процається із сен. Линдоном Б. Джансоном, провідником демократичної більшости в Сенаті після іхньої зустрічі, на якій вони обговорювали справу закордонної допомоги

Шанси Аденауера ростуть із наближенням терміну виборів

Бонн. — За три тижні перед західньо-німецькими виборами до парляменту західні кореспонденти ворожать канцлерові Аденауерові та його Християнсько-демократичній унії певну перемогу. Вони твердять, що опозиційна соціял-демократична кампанія не зуміла переконати німецьких виборців в двох найважливіших справах: що політика Аденауера пошкодила справі з'єдинення Німеччини та що ця політика погана в господарській ділянці. Мовляв: остання пропаґандивна подорож Хрущова до Східньої Німеччини переконала західніх німців, що большевики все-одно не погодились би на з'єдинення Німеччини, як лише під умовою скомунізування всієї німецької території. А що стосується німецького народнього господарства, то ніякі штудерні арґументи не в силі переконати сірого німецького обивателя, що за Аденауера не прийшло в Німеччині до відбудови країни з руїн і піднесення її до стану загального добробуту. Факт доріжні не поменшує в очах пересічного німця враження добробуту, про що свідчать виставові вікна всіх крамниць, повні найрізнороднішого краму. В січні ц. р. було в Західній Німеччині зареєстрованих 2,208,000 особових авт, 587,000 вантажних, 27,000 автобусів і 2,400,000 мотоциклів. Ці цифри переконують німця — твердять закордонні кореспонденти, тим більше, що весь пропаґандивний апарат Аденауера, його уряду і партії, використовує цей стан у своїй передвиборчій аґітації. Самого Аденауера скрізь стрічають як національного героя.

СОВЄТИ ЗАЯВИЛИ, ЩО ВОНИ ВИПРОБУВАЛИ МІЖКОНТИНЕНТАЛЬНІ РАКЕТИ

Москва. — Совєтський уряд оприлюднив окремий комунікат, в якому повідомляється, що „кілька днів тому" переведено успішні спроби з „міжконтинентальною балістичною кількаступневою ракетою на предалеку віддаль". Далі кажеться в тому повідомленні, що ракета летіла на дуже великій, до цього часу недосяжній висоті, та що в короткому часі поцілила у визначене місце. „Осягнений вислід доказав, що можна скеровувати ракету в кожну частину світу". Совєтський комунікат пояснює, що „розв'язання проблеми міжконтинентальних балістичних ракет уможливить осягнути віддалені обшири без потреби використовування стратеґічного летунства, яке до цього часу наражене на протилетунську оборону". В дальшій частині комунікату говориться про переведення низки експериментів з ядровою зброєю та натавровується західні держави, зокрема ЗДА, що вони, мовляв, до цього часу не погодились на „миролюбні" совєтські пропозиції щодо „негайного і беззастережного" проголошення заборони вживати ядрову зброю та щодо припинення дальших експериментальних вибухів. За пресовими коментарями, під „балістичною" ракетою треба розуміти стрільно, що його вистрілюється без людської залоги, а вислів „кількаступневий" натякає на ступневе вибухання в тому стрільні під час лету ракет, які є дальшою погінною силою стрільна. — Це совєтське проголошення не зробило на Заході особливого враження. Хоч не появились ще ніякі західні офіціяльні заяви в цій справі, проте — за твердженням часописів — однаково в Лондоні, в колах тамошньої міжнародної конференції розброєння, як у Вашинґтоні, прийнято совєтський комунікат скептично і спокійно. Західні фахівці знали, що Москва працює над розвитком далекосяжних керованих ракет, як „остаточною зброєю", що є нині ціллю зброєння всіх великодержав, проте сумніваються, чи їм вдалося вже сконструювати таку ракету, яку можна б вистрілювати на віддаль 5,000 миль, та ще й із сяк-так докладно визначеною ціллю. Коли ж навіть дійсно спроба з подібною ракетою на совєтській території була успішна, то, мовляв, ще далеко до серійної продукції такої зброї. Така зброя в руках Совєтів може бути тільки засобом політичного шантажу і пресові коментарі називають те останнє совєтське проголошення таки просто — новим совєтським шантажем, щоб зробити більший натиск на Лондонській конференції розброєння та відвернути увагу міжнародного світу від подій у Сирії.

Сенат прийняв законопроєкт про охорону інформацій ФБІ

Вашинґтон. — 26-го серпня Сенат прийняв законопроєкт про охорону картотеки й інформацій Федерального Бюра Інвестиґацій. Перед тим демократична сенатська більшість відкинула поправки, за якими голосували майже самі республіканці, щоб загострити дозвіл доступу до інформацій ФБІ тим оскарженим особам, які цього домагаються. Прийнятий Сенатом законопроєкт має на цілі забезпечити інформації ФБІ, бо Найвищий Суд ЗДА 3-го червня цього року був вирішив, що кожний оскаржений на основі інформацій ФБІ має право запізнатися з тими інформаціями, на основі яких його оскаржують, і які знаходяться в картотеці цього бюра. Оборонець оскарженого міг би тоді довести, що інформаціям інформатора не можна вірити. Прийнятий Сенатом законопроєкт має ще ухвалити Палата Репрезентантів.

Ґромико очолюватиме совєтську делеґацію на ОН

Об'єднані Нації. — Совєтська делеґації на 12-ту Генеральну Асамблею Об'єднаних Націй прибуде в першій половині вересня ц. р. до Ню Йорку двома турбо-моторовими літаками, під проводом міністра закордонних справ Андрея Ґромика. Після його від'їзду до Москви, совєтській делеґації проводитиме один із совєтських віце-міністрів закордонних справ, Василій Кузнєцов. Це будуть перші совєтські турбо-моторові літаки, які приземляться на американській землі. Тому, що большевики з-правила дозволяють американцям на користування американськими літаками в подорож до Москви чи відтіль на Захід, то уряд ЗДА дав уже дозвіл на прилет совєтських літаків ТУ-104. Ці літаки можуть вести 50 осіб на віддаль 2,000 миль із швидкістю до 500-600 миль на годину. Совєтська делеґація прибуде щойно на відкриття сесії ОН 17 вересня ц. р., зате не явиться на надзвичайній сесії, яку скликано на 10 вересня спеціяльно для розгляду мадярської справи. Совєти стоять — разом із мадярськими комуністами — на становищі, що минулорічні події на Мадярщині, це „внутрішня справа" Мадярщини і СССР і Об'єднаним Націям нема діла займатися цією історією.

Конґресовий звіт стверджує шкідливість атомової радіяції для здоров'я

Вашинґтон. — Спільна конґресова комісія атомової енерґії стверджує, що довше продовжування пробних атомових експльозій може шкодити здоров'ю населення в цій країні, головним чином молодшому поколінню. В звіті говориться про те, що якби пробні атомові експльозії відбувалися впродовж кількох найближчих років в такій самій кількості, як це було впродовж минулих 12-ох років, то кості молодих людей мали б в собі від одної десятої до одної четвертої дозволеного максимуму стронтію 90. Комісія стверджує, що досі „немає зовсім чистої атомової бомби", і що треба ще багато праці і грошей на те, щоб таку бомбу можна було випродукувати. Урядові фахівці твердять, що впродовж чотирьох або п'ятьох років вдасться випродукувати вповні „чисту бомбу", але приватні науковці не вірять в такий короткий речинець. Науковці ще досі не прийшли до порозуміння, яка кількість радіяції починає бути шкідлива для людського організму. Деякі науковці твердять, що радіяція є найшкідливіша для людських статевих органів.

Ніксон плянує подорож по Европі восени цього року

Вашинґтон. — Віце-президент Ричард М. Ніксон плянує відбути цієї осени „подорож доброї волі" по країнах Европи. Він подорожуватиме як особистий представник президента Айзенгавера, і з ним поїде і пані Ніксон, хібащо „шкільні проблеми" родини віце-президента не дозволять матері двох дочок залишити столицю. Віце-президент після закінчення праць Конґресу залишиться в столиці, а його діти 9-го вересня почнуть ходити до школи. Покищо немає дипломатичного полагодження справи подорожі Ніксона до европейських вільних країн, і віце-президент ще не має наказу Президента їхати до Европи. Віце-президент дістав був запрошення від французького уряду взяти участь в відзначенні роковин Ляфаста, яке починається 5-го вересня цього року в Парижі. Державний департамент повідомив американську амбасаду в Парижі, що віце-президент прибуде до Франції пізніше, восени цього року. Після відвідин Франції Ніксон відвідає й інші европейські держави, а також і Англію.

Західня Німеччина не квапиться до торгівлі з Совєтами

Бонн. — Західньо-німецькі промислові кола стараються розвіяти загально панівну думку, наче б західньо-німецькі промисл і торгівля хотіли вернутись до давньої своєї упривілейованої ролі на Сході Европи і вважали обов'язковим для цього засобом — пожвавлення торгівлі з Совєтами. Західньо-німецькі фахівці звертають увагу, що минувся час гарячкового упромисловлювання Совєтського Союзу і що СССР майже зовсім не потребує вже німецьких машин ані техніків. Совєти, мовляв, зацікавлені щонайбільше в західньому електронічному й хемічному промислі, але й у цих двох ділянках совєтський імпорт дуже малий. Західньо-німецькі промисловці піддають в сумнів оприлюднену недавно вістку про бажання Москви зробити замовлення в Західній Німеччині на півтори більйона долярів. Вони твердять, що найбільше замовлення дістав Крупп на 4,050,000 долярів, що для такої могутньої і багатої фірми — це „дрібниця". Правда, в 1956 році німецько-совєтський торговельний оборот подвоївся до суми 421,000,000 марок, але це тільки дрібна частина загально-німецького торговельного обороту у зв'язках із закордоном, який дійшов до 53,135,000,000 марок. Тому західньо-німецькі промислові кола, всупереч загальному поглядові, ставляться скептично до можливостей дійсно великих користей з торгівлі з СССР та вважають, що крик большевиків про їх бажання торгівлі з Німеччиною — має політичне підложжя.

Ген. Сєров керував подіями в Сирії

Лондон. — За інформаціями, що їх дістали закордонні дипломатичні кола в Лондоні, останні події в Сирії, які довели до опанування командного складу в сирійській армії просовєтськими старшинами, були вирежисеровані головою совєтської „служби безпеки", себто тайної поліції, генералом Іваном А. Сєровим. Сєров — за тими вістками — перебував в столиці Сирії Дамаску впродовж кількох днів наприкінці липня ц. р. і перевів довгі наради з просовєтським головою відділу розвідки в сирійській армії, полковником Аббуль Хамід Серрасм. Він нараджувався також з сирійськими та йорданськими комуністами і давав інструкції, як повести підпільно-революційну роботу на терені Йорданії. Перед своїм виїздом з Дамаску Сєров залишив просовєтській старшинській групі в Сирії велику суму грошей на підривну роботу. При цій нагоді пригадують, що коли в минулому році Сєров прибув до Лондону для переведення „заходів безпеки" у зв'язку з відвідинами Хрущова і Булґаніна, то в англійській пресі піднявся такий крик, що він мусів мерщій виїхати і більше туди не вернувся. У зв'язку з подіями в Сирії 23 вересня відбудеться засідання Комісії Багдадського пакту для проти-підривних дій на Середньому Сході. Держави Багдадського пакту — Англія, Іран, Ірак, Туреччина і Пакістан — особливо стривожені великою кількістю різнородної зброї, що наплила з Совєтів до Сирії. Прибуло туди м. ін., 200 танків Т-34, 50 автоматичних гармат, 120 польових гармат, 100 протилетунських гармат, 70 турбомоторових літаків типу МІҐ і т. д. В Сирії перебуває коло 350 совєтських військових інструкторів і „дорадників".

Президент нащепився проти азійської інфлюенци

Вашинґтон. — Президент Айзенгавер 26-го серпня нащепився проти азійської інфлюенци. Це сталося на рекомендацію головного лікаря д-ра Лерой Бирні й особистого лікаря Президента генерал-майора д-ра Говарда МекСнайдера. Д-р Бирні заявив, що особи, які хворіли на серцеві недуги, повинні в першу чергу щепитися проти азійської інфлюенци, а Айзенгавер в вересні 1955 року захворів був на серцеву тромбозу. Д-р Снайдер ствердив, що в останніх кількох днях Президент зустрічався з двома особами, які після того занедужали на азійську інфлюенцу. Між ними був і головний економічний дорадник Президента д-р Гебрієл Годж, який в четвер 22-го серпня занедужав на азійську інфлюенцу, а в середу 21-го серпня конферував з Айзенгавером в Білому Домі.

1960 року буде в ЗДА 55.5 мільйона жінок із правом голосування

Вашинґтон. — Статистичне бюро оцінює, що в 1960-му році буде в цій країні 108,000,000 осіб, які матимуть право голосу. З того числа чоловіків буде тільки 52,250,000, а жінок у віці понад 21 рік аж 55,500,000. З цього виходить, що жіночих голосів буде на 3,200,000 більше в порівнянні з чоловічими виборцями. В 1952 і 1956 роках жінки мали на 2,000,000 більше голосів. Але статистичне бюро не відважується передбачати, скільки виборців буде голосувати в в президентських виборах в 1960 році. В 1956 році голосувало 62,118,936 осіб, а в 1952 році — 61,118,936. Та ніхто не може сказати, скільки між тими виборцями було чоловіків, а скільки жінок, бо не ведеться окремої статистики на основі статі виборців.

Москва нарікає на „відставання" у жнивах

Москва. — У совєтських газетах знову поведено кампанію за приспішення темпа жнив із гострими докорами під адресою тих, що спричинили їхнє запізнення. Водночас сухий критичний звіт Миколая І. Белясва, найближчого співробітника Хрущова в сільсько-господарських справах, підвищеного недавно до ступня члена Президії компартії, — каже здогадуватися нової совєтської невдачі в останній хліборобській кампанії. Московська „Правда" виразно адресувала своє різке звернення під адресою жнив'ярів на Сибірі і „цілинних землях" Казахстану, щоб вони „приспішили темп" жнив. Белясв використав нагоду, щоб знову підкреслити основну тезу Хрущова, що від успіхів збору зерна залежать успіхи в продукції м'яса, молока і масла. В останніх трьох роках із 89,000,000 акрів неужитків „освоєно 37 міль. акрів". Завдяки цьому — як хвалились совєтські фахівці — СССР не відчув минулорічного неврожаю в Україні.

Проф. Ів. Решетар про свою поїздку на Україну

Ню Йорк. — В п'ятницю, 23 серпня 1957, відбулась пленарна конференція УВАН у ЗДА, на якій професор Іван Решетар зробив доповідь про свої „Враження з подорожі по Україні і СССР". Доповідач розповів про своє перебування в Києві, Харкові, Одесі, Криму і на Кавказі, в Москві та Ленінґраді, про зустрічі з українськими студентами і вченими. Приявних на доповіді понад 200 осіб.

У СВІТІ

● ***У Гонґ Конґу*** американський консулят заявив, що, почавши від неділі 25-го ц. м. видаватиме пашпорти 24 американським журналістам для подорожі до комуністичного Китаю. В четвер минулого тижня державний департамент у Вашинґтоні проголосив свою згоду на їх виїзд до тої країни, занулювавши попередню заборону. У зв'язку з цим — американська колонія в Гонґ Конґу сподівалася приїзду туди 24-х видатних американських політичних репортерів. Всі ці надії розвіялись мин. неділі, коли уряд комуністичного Китаю заборонив в'їзд американським журналістам, анулювавши своє попереднє запрошення.

● **У соборі св. Петра в Римі** кардинал Спелман з Ню Йорку відправив минулої суботи урочисту Богослужбу перед тим самим вівтарем, перед яким 25 років тому кардинал Пачеллі, теперішній Папа Пій ХІІ, висвятив його на єпископа. Цей вівтар зветься Вівтар Крісла, бо архітектонічно він охоплює крісло, яке — за переказом — служило апостолові Петрові у римських катакомбах. Асистувало кардиналові Спелманові шість кардиналів.

● **Австралійська армія** переводить перші вправи із рекрутами з Нової Гвінеї, де й досі єдиною зброєю автохтонів є лук, стріли і спис. Останніми часами серед диких племен Нової Гвінеї пішла слава про вишкільний табір у Порті Морсбай, де рекрути-автохтони дістають одяг, харч і ліжко, про які ніколи й не мріяли.

● **Московські „Ізвєстія"** вмістили статтю члена Академії Наук проф. М. Строґовіча, в якій він радить совєтським диктаторам не зупинятися у реформі совєтського карного права, а — осудивши методи, стосовані Андреєм Вишинським — відкинути його принцип, за яким вину підсудного стверджується автоматично, якщо він признається до закидуваного вчинку. Строґовіч каже, що „признання" не є ще достатнім доказом, і підсудний має право на власного, незалежного від прокуратури оборонця за зразком західнього судівництва.

● **У Західній Німеччині** шириться рух, заініціований і спонзорований урядом Аденауера, щоб робітники та середньо-заможні люди масово купували промислові акції. Західньо-німецький міністер господарства, Людвіґ Ерґард, твердить, що „нарід" в буквальному розумінні може стати співвласником промислових закладів вартости одного більйона долярів. Це мовляв, буде найкращою народньою контролею над промислом.

Польські комуністи запевняють Ватикан щодо свободи католиків

Варшава. — Комуно-польський часопис „Жиціє Варшави" помістив велику статтю п. з. „Фальшивий образ відносин поміж Церквою і урядом в Польщі: видумані факти в „Оссерваторе Романо". При цій нагоді названий часопис зреферував головні закиди, що їх зголосив був офіційний орґан Ватикану. „Оссерваторе Романо" стверджував, що польським католикам заборонена активність в суспільному й інтелектуальному житті, що вони не мають свободи в харитативній праці та що заборонена в Польщі Католицька Акція. „Жиціє Варшави" у відповіді вказує на існування окремої католицької групи послів у варшавському сеймі, на існування католицької преси та на переповнені церкви в Польщі. Зате „Жиціє Варшави" цілком промовчує факт протеґування і фаворизування комуно-польським урядом розкладової організації „Пакс" із її монополем на видавництво релігійних книжок та церковних приладів та заборону збоку влади — оприлюднити в газетах пастирського листа кард. Вишинського, який забороняв втримувати зв'язки з тією організацією.

Помер Микола Ковалевський

Інсбрук (Австрія). — Дня 16 серпня помер тут на 65-ому році життя (нар. 1892 .) відомий український громадський діяч і політик доби визвольних змагань д-р Микола Ковалевський. В 1917-ому році був головою однієї із тодішніх провідних українських політичних партій а саме Української Партії Соціялістів-Революціонерів і редактором щоденника „Народна Воля". Восени цього ж року став у Центральній Раді генеральним секретарем продовольчих справ і потому в урядах Голубовича, Мартоса і Мазепи займав становище міністра земельних справ. Подавшися з урядом УНР на еміґрацію, перебував спершу у Відні, де отримав австрійське громадянство, потім до 2-гої світової війни у Варшаві, де був директором приватної пресової аґенції „Експрес". Під час другої світової війни виїхав до Румунії, а від 1944 р. перебував в Австрії, де займався журналістичною роботою і був засновником українсько-німецького пресового бюра, що діяло на терені Інсбруку і Мюнхену. Як професійний журналіст, спеціялізувався в совєтських справах і був автором кількох публікацій про політику Москви в Україні. В останньому часі був головою Українського Центрального Допомогового Об'єднання в Австрії, але від довшого часу вже поважно хворів. Похорон відбувся в Інсбруці 20 серпня ц. р., а вся місцева австрійська преса присвятила Покійному теплі посмертні згадки.

В АМЕРИЦІ

● **Нюйоркська Шкільна Рада** повідомляє, що цього року до шкіл запишеться рекордово високе число учнів — 945,230, на 17,000 більше як минулого року. До дитячих садків має вписатися 70,200 дітей; до народних шкіл — 494,295, до середніх шкіл — 158,010, до академічних шкіл — 182,400 і до фахових шкіл — 40,375.

● **Віттакер Чемберс**, який своїм свідченням спричинився до засуду Алджера Гісса за кривоприсягу в справі приналежности до совєтської шпигунської сітки і який після того жив на своїй фармі в Вестчестері, Мериленд, знову вертається до журналістичної праці і восени цього року виїжджає до Европи, звідки надсилатиме статті до тижневика „Нешенел Рев'ю".

● **Прем'єр провінції Онтеріо**, Леслі Фрост, домагається, щоб канадійський доляр достосували до американського, бо вища вартість канадійського доляра спричиняє клопоти канадійським купцям і промисловцям. Канадійський банк мав у липні цього року резерви золота і американських долярів на дол. 1,973,000,000.

● **Д-ра Джіма Сміта** із Ди Мойну прийняла на військову службу місцева поборова станиця. Перед тим він покинув працю, продав авто і переїхав до Пеорії, Илиной, щоб служити при війську, але там його не прийняли, заявивши, що його висота становить 6 стіп і 6.75 цаля, на одну четверту цаля за багато. На поборовій станиці в Ди Мойн стверджено, що має він 6 стіп і 5.5 цаля.

● **Товариство Пілотів** Пасажирських Ліній подало до Сенату список випадків, що сталися на літаках внаслідок нетверезого стану пасажирів. Пілоти домагаються заборони алькогольних напоїв на літаках, і сенатська транспортова підкомісія веде в цій справі переслухання. П'яні пасажири є загрозою для безпеки пасажирів, і пілоти деколи мусять приземлюватися поза розкладом їзди, щоб їх позбутися.

● **Команда кубинської армії** повідомляє, що в Східній провінції 25-го серпня вбито трьох повстанців із групи Фіделя Кастра. Прізвищ убитих повстанців не подано.

● **Чарлз Ґрір із Гавстону**, Тексас, кілька років тому зловив в Африці ґорилу і привіз тоді ще маленьку, додому, де тримає в клітці. Тепер ця мавпа важить 200 фунтів і є постраком для відвідувачів дому Ґрірів.

СВОБОДА SVOBODA

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВЗАЄМНЕ ОБВИНУВАЧУВАННЯ

П'ять місяців триває в Лондоні конференція в справах роззброєння з участю ЗДА, СССР, Англії, Франції і Канади. Раз-у-раз приходять звідтіль то „оптимістичні", то „песимістичні" відомості. Опінію хронічного оптиміста здобув собі вже спеціяльний дорадник през. Айзенгавера в справах роззброєння, Геролд Стассен. Його наполегливим заходам приписують і ту поступку, що її минулого тижня зробив американський уряд, коли погодився на совєтську пропозицію припинити на два роки всі експериментальні вибухи атомової і водневої зброї. През. Айзенгавер назвав цю останню американську пропозицію „замітною зміною" в дотеперішньому становищі ЗДА. Проте, московська „Правда" відразу назвала ту „замітну зміну" — „пропозицією, позбавленою конструктивної вартости". А лондонський кореспондент ТАСС „висловив жаль", що американська пропозиція, мовляв, взагалі „не принесла ніякої зміни в давньому становищі". Совєтський уряд закинув американському, що він взагалі не хоче роззброєння, а поручає тільки укласти договір, який ні в чому не зменшив би збройної сили договірних сторін, тим часом американський уряд закидає совєтському, що він роками використовує терен безчисленних розмов про роззброєння — для політичної пропаганди.

Так виглядає справа й на нинішній день, коли вже календар диктує перервання конференції. 17 вересня ц. р. зійдеться на свою 12-ту сесію Генеральна Асамблея Об'єднаних Націй. Вона, ставши перед фактом „проґресу" на нарадах в справі роззброєння, але й „незакінчення" тих нарад, певне продовжить їх. Оптимісти твердять, що Совєти, мабуть, таки погодяться підписати до кінця ц. р. договір, який вправді не зменшить ще ні в одній країні збройного стану, але буде вступом, першим кроком на шляху до дійсного роззброєння. Песимісти відповідають, що большевики не захочуть позбуватись сильного пропаґандивного арґументу, який знаходить прихильний для них відгук серед малорозвинених і слабозорієнтованих народів Сходу, що — мовляв — Совєти віддавна пропонували негайно і „без ніяких застережень" припинити атомові вибухи, а тільки ЗДА не хочуть цього. Примітивним масам подобається формула „негайно і без ніяких застережень", і вони добачають у цьому добру волю Совєтів та їхню миролюбність. Становище Заходу, хоч цілком правильне і логічне, проте складніше й менш зрозуміле примітивам: якщо ціллю припинення атомових і водневих вибухів має бути припинення перегонів у продукції ядрової зброї, то треба водночас припинити продукцію ядрового матеріялу. А якщо ця домова не має скінчитись ще гіршим вибухом ворожнечі, то треба забезпечити її виконання відповідним контрольним апаратом. Але цього саме й не хочуть большевики, заявляючи про зайвість таких „передумов" і „застережень".

Одна сторона закидає другій, що вона не хоче роззброєння. Одна сторона закидає другій крутійство, нещирість, задні думки і підготову війни за димовою завісою розмов про роззброєння. Захід каже: створімо найкращу плятформу для роззброєння через розв'язання найважливіших спірних міжнародних проблем, як ось питання про об'єднання Німеччини чи Кореї. Москва на те: Америка не хоче роззброєння, бо потурає „обновленому німецькому мілітаризмові, що його хоче включити в збройний бльок НАТО". Захід переконаний, що Москва не хоче війни, бо ще сама до неї непідготована і має у себе всередині забагато турбот. Совєтська ж дипломатія все таки не така тупа, щоб не розчовпати, що ні ЗДА, ні будь-хто з їхніх союзників не хоче війни і що всі західні держави поринають в проблемах миру. Одні й другі свідомі також того, що атомова війна принесе неминучу загладу мільйонам цивільного населення і може принести загладу цивілізації. Одні й другі повторяють дуже подібними чи майже тотожніми словами потребу „договоритись" про роззброєння, щоб оминути ту руїнацію. А вислідом усього цього є — тупцювання на місці без найменшого практичного поступу в ділянці роззброєння. Що більше, в минулу п'ятницю в совєтському Сибіру і в американській Неваді відбулися нові експериментальні атомові вибухи, як доказ, що перегони в атомовому зброєнні продовжуються.

І вони будуть продовжуватись і мусять довести до свого логічного кінця, як це було досі у всесвітній історії. Бо не можна „договоритись", коли немає взаємного довір'я. А неможливо набрати довір'я до червоної Москви, як теж неможливо вимагати від неї, щоб вона мала довір'я до тих, які є ворогами її системи, її світогляду і її завойовницьких цілей.

МІЖ КАПІТОЛЕМ І БІЛИМ ДОМОМ...

ПО ДОРОЗІ ДО КОМПРОМІСУ

У цих днях мешканець Білого Дому має чимало причин бути лихим на окупантів Капітолю. Виглядає так, що Конгрес, а в ньому й власна партія президента, не в одному йде своїми дорогами, не зважаючи на виразне його бажання і навіть рахуючись з його ветом. На останній пресовій конференції в Білому Домі Президент прямо заявив, що він „глибоко розчарований" тим, що тільки законопроєктів, які він рекомендував Конгресові, остались без успіху. Одним з них є проєкт закону про громадянські права. За цим проєктом Президент і, здається Республіканська партія поставили свій авторитет. Північні демократи також ішли за проєктом, і спочатку виглядало, що в цій справі розпочнеться надпартійна боротьба за принципи між Північчю і Півднем. Ще який місяць тому виглядало, що обидві сторони стоять твердо на своїх позиціях і не відступлять від своїх радикальних домагань. Виглядало тоді, що або бути законові в цілості, або взагалі йому не бути в цій сесії Конгресу. Можна було думати, що знову впаде спроба закону про громадянські права так, як падали досі всі спроби від останнього закону після Громадянської війни, з 1875 року.

І ось, доволі несподівано, почала ситуація змінюватись. Перелім стався на початку серпня в Сенаті. Тоді, 51 голосом проти 42, Сенат прийняв поправку до частини IV проєкту, передбачаючи присяжні суди для випадків карного непослуху судові.

Президент „був нещасливий", почувши вислід голосування; він заявив, що „мільйони будуть глибоко розчаровані" рішенням Сенату. А Ніксон, президент Сенату, сказав, що це був „один з найсумніших днів у Сенаті, бо це було голосування проти права голосування".

Був це перший крок до компромісу, по думці, що краще мати слабий закон, ніх ніякий. І вже було відомо, що за компроміс будуть навіть негритянські організації та робітничі юнії. За додаток голосували також південні сенатори і частина республіканців.

Взаємна поступка лежала в тому, що за ціну перших трьох частин проєкту, на яку погодилися південні сенатори, прийнято змінену четверту частину і додано до неї постанову про присяжні суди. Формально, додаток цей був ділом трьох демократів: сен. О'Магоні з Вайомінгу, сен. Кіфовера з Тенессі та сенатського новака сен. Черча з Айдаго. Цей останній особливо облегшив справу, пропонуючи, щоб відтепер вимоги для служення присяжним суддею були однорідні в цілій країні, а не встановлювані окремими стейтами. Це має дати можливість неграм бути між присяжними в карних справах про непослух судові в південних стейтах. Практично — цілий компроміс був вислідом політики й тактики сен. Линдона Джансона, демократа з Тексасу, провідника сенатської більшости і правдоподібного кандидата на Президента в майбутніх виборах. А сен. Рассел з Джорджії, головний речник південної опозиції, ветеран сенатської стратегії протягом 24 років, сам перший погодився на компромісову розв'язку.

З цією поправкою пішов цілий законопроєкт під голосування Сенату. 7-го серпня перейшов він більшістю 72 голосів проти 18. В тому стані виглядає він в основному так: Твориться двопартійна Комісія громадянських прав для слідкування, студій та пропозицій в ділянці забезпечення цих прав, а головне права голосування; в департаменті справедливости вводиться новий уряд окремого асистента генерального прокуратора для охорони громадянських прав; забороняється перешкоджати у виконуванні права голосування в виборах, дається право генеральному прокураторові домагатися від федеральних судів заборони такого перешкоджування в конкретних випадках; встановлюється карну відповідальність за свідоме порушення такої судової заборони (тобто за непослух судові); встановлюється суди присяжних для таких випадків непослуху судові; передбачається однорідні вимоги для суддів присяжних при чому в засаді кожному громадянинові, що покінчив 21 рік життя, дається право служити присяжним суддею.

У такому вигляді пішов законопроєкт до Палати Репрезентантів. Там він покищо застряг невідомо до якого часу, радше до часу, коли цього захочеться конгресменові з Півдня, демократові Смитові з Вірджінії, голові Комісії правил. Палата Репрезентантів відкинула пропозицію прийняти проєкт так, як його прийняв Сенат; відкинула також пропозицію передати проєкт спільній конференції обох Палат для вирівняння різниць. Тому мусить проєкт іти звичайною дорогою, а вона завела його на початок до Комісії правил з головою, що є крайнім противником закону. Якщо спікер Палати Репрезентантів Рейбирн не вживе свого впливу, Смит може не витягати проєкту на порядок нарад до часу, аж поки не схоче.

А проте, справа не спить. Знову спочатку всі заявляли, що стоятимуть непорушно на своїх позиціях. Південні демократи ясно дали зрозуміти, що сенатська версія законопроєкту, це — максимум, на який вони можуть погодитись. Демократ Рейбирн переказав республіканцям, що коли вони справді хочуть закону про громадянські права, то тепер мають нагоду мати його, голосуючи за демократів. Республіканець Мартін з Масачусетсу, провідник меншости в Палаті Репрезентантів, запевняв, що його партія не поступиться ні на крок, і що краще почекати ще пару місяців, щоб мати добрий закон. Потім пішов він на сніданок до Президента. Після цього вже говорив тихше: хоч запевняв, що Президент надалі стоїть при своїх первісних домаганнях видно було, що сам він готов дискутувати. Говорили, що приніс він секретну розв'язку з Білого Дому. Стало ясно що компроміс можливий і що він стосуватиметься справи присяжних суддів. Хоч деякі республіканці ще далі горожились, хоч ще повторювали, що суд присяжних робить цілий закон без ефекту, хоч, напр., конгресмен Кітінг, республіканець з Ню Йорку, навіть на телевізійній авдиції закликав, щоб обидві Палати, в тому числі й Сенат, ще раз взяли справу на „флор", вже висів і тепер висить компроміс у повітрі. Він потроху стає традицією в Америці. Саму першу Конституцію називають „Великим Компромісом": бо й у боротьбі за неї стояли наперед непохитно одне проти одного: Північ і Південь, рільничі й промислові інтереси, малі й великі стейти, „вільні" й „невільничі", вкінці погодились на компромісовий вихід і врятували конституцію і З'єдинені Держави Америки. Ще в 1820-х і в 1950-х роках компромісові розв'язки рятували ситуацію — і можливо й ЗДА, знову в таких гарячих питаннях, як невільництво. І багато інших компромісів снується по американській законодавчій історії.

Проти присяжних судів у справах про непослух судові є поважні арґументи і старе становище Найвищого Суду. Коли суд не може вимусити виконання свого рішення без повної розправи з присяжними суддями, які можуть практично уневажнити попереднє правосильне рішення суду, то це мусить підірвати нормальний біг правосуддя, — так каже цей арґумент. Але видно, що бажання мати закон в засаді, затемнив логіку цього арґументу. Здається, присяжні суди таки останутся в новому законі в остаточному його вигляді. Є пропозиція вимогу присяжних судів обмежити тільки до випадків порушення права голосування. І є останній проєкт досі непоступливих республіканців обмежити суди присяжних до таких випадків порушення права голосування, в яких суд наложив був грошову кару понад триста долярів, або кару ув'язнення понад 90 днів. Отже, від суду залежатиме, чи підлягатиме дана справа судові присяжних.

Здається, на цих питаннях зупиниться намагання компромісу. І так виглядає, що закон про громадянські права буде прийнятий: може ще до кінця серпня, може після ще кількох тижнів дискусій, а може аж на початку нової сесії, в січні 1958 року.

НОВА ОЦІНКА МУРАВЙОВА

Большевики відмежовуються від дій Муравйова, під командою якого російсько-комуністичні війська перший раз тимчасово були зайняли Київ. Муравйов — царський офіцер, що перейшов до большевиків. Він був начальником штабу червоних військ під командою Антонова-Овсєєнка, завданням яких було — окупувати Україну. Відома фраза Муравйова про те, що большевицькі війська на багнетах несуть в Україну комунізм з далекої півночі. За здобуття Києва Ленін вислав йому вітальну телеграму. В Києві війська Муравйова, як відомо, запровадили такий терор і беззаконня, що навіть після сорока років цих кривавих подій большевики змушені відмежовуватись від своїх вчинків.

У книжці Л. Новиченка „Поезія і революція" (Київ, 1956) на стор. 56 говориться, що „деякі органи радянської влади і, особливо армійські органи, якими керував лівий есер Муравйов, що згодом зрадив революцію, допустили в цей час серйозні помилки — необґрунтовані репресії, ігнорування н а ц і о н альних особливостей, огульно недовірливе ставлення до української інтеліґенції тощо".

М. Стельмах в романі „Кров людська — не водиця" („Дружба Народов", ч. 4, 1957, Москва) теж зачіпає справу Муравйова. Стельмах розповідає про Данила, що з української армії перебіг до червоних. У большевицькому штабі він розповідає про мотиви свого вчинку. Данило не належав ні до яких українських партій, його цікавило лише красне письменство і етнографія. Він пішов в українську армію тому, що Петлюра зумів переконати людей, що „большевики — проти української нації", і що Петлюрі в цьому допомогли деякі большевицькі „військові та політичні діячі". Коли червоний воєнком запитав Данила, кого він має на увазі, то Данило сказав: „Я говорю про висловлювання П'ятакова, Бухаріна і про страшну практику Муравйова і місцевих керівників. Українська інтеліґенція дуже болюче сприйняла перешкоди національному відродженню і розвиткові, неясності в питанні про українську державність і мову, а Муравйов своєю провокаційною різаниною кинув чорну тінь на большевиків... На ньому і на свіжих ранах української інтеліґенції до певного часу спритно грав Петлюра... Неясність в національному питанні мучила мене до останнього часу". Як пише Стельмах, Данило перебіг до червоних тоді, коли розчарувався в „петлюрівщині", і під впливом „наказу червоній армії, підписаного Леніним, в якому писалось, щоб червона армії, йдучи на Україну, була оборонцем українців і української культури".

Початкові спроби захопити Україну голою силою, бандитськими методами Муравйова не дали російським комуністам бажаних наслідків. Тоді Ленін пішов на хитрість: проголосив себе оборонцем національних і соціяльних інтересів українського народу, проголосив право України відділитись від Росії і необхідність в національному питанні робити українцям „максимум п о с т у пок". На 8-му всеросійському з'їзді комуністів (1919 р.) Ленін говорив, що в національному питанні „ми мусимо бути дуже обережними. Обережність особливо потрібна збоку такої нації, як великоросійська, яка викликала до себе у всіх інших націях шалену ненависть, і лише тепер ми навчились це виправляти, та й то погано".

В журналі Комінтерну наприкінці 1919 р., Ленін писав, що „деякі товариші на останніх нарадах в українському питанні обвинувачували (його — Л. Л.) в надмірному „вип'ячуванні" національного питання на Україні. Дані про вибори до Установчих Зборів показують, що ще в листопаді 1917 року на Україні дістали більшість українські есери і соціял-демократи. (3,4 мільйона голосів + 0,19 = 3,59 млн. проти 1,9 млн. за російських есерів, при загальному числі голосів по всій Україні 7,9 млн.). На південно-західньому і румунському фронтах в армії українські соціялісти дістали 30% і 34% всіх голосів (при 40% і 59% за російських есерів). При такому становищі ігнорувати національне питання на Україні... значить, робити глибоку і небезпечну помилку. Не може бути випадковістю розділ російських і українських есерів на Україні ще в 1917 році. І, як інтернаціоналісти, ми мусимо, передусім особливо енерґійно боротися проти залишків (інколи несвідомих) великоросійського імперіялізму і шовінізму у „російських" комуністів..."

Так говорив тоді Ленін під впливом обставин і фактів. Тепер в СССР підготовляються до святкування сорокових роковин Жовтня. Пропаґанда силкується доказати, що ніякого конфлікту між росіянами і українцями не існувало, і, навіть всупереч заявам Леніна, твердить, що український нарід добровільно пішов за комуністами, а не за своїми національними провідниками. „Комуніст України" (ч. 4, 1957) пише: „Всі намагання націоналістів внести національний розбрат в ряди робітничого класу, розбити його єдність, підірвати довір'я трудящих України до російського народу зазнали цілковитого краху. Це з радістю і з великим задоволенням відмічав Ленін. Так, в листі до Інесси Арманд, в січні 1917 р., Ленін повідомляв про свою розмову з одним солдатом російської армії, що втік з німецького полону. Солдат цей пробув рік у таборі воєннополонених, який складався з 27 тисяч українців. Розповідаючи про суть своєї розмови, Ленін писав: „Німці влаштовують табори за націями і всіма силами відколюють їх від Росії; українцям підіслали спритних лекторів з Галичини. Результат? Тільки 2.000 були за „самостійність" (самостійність в розумінні більше автономії, ніж сепарації) після місячних зусиль агітаторів!! Всі інші впадали в лють на думку про відокремлення від Росії..."

Зіставлення цих суперечливих заяв Леніна показує, якими непевними арґументами послуговується московська пропаґанда, щоб тримати Україну в колоніяльному становищі, яка не добровільно присдналась до комуністичної Росії, а була завойована розбійницькими методами Муравйова і брехливими обіцянками Леніна.

Л. Лиман

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Про мужика з дубиною

Недавно один журнал що виходить у Львові і зветься „Жовтень", у двох своїх числах як також трохи давніше, одна газета подібного типу, що виходить у Торонто, в чотирьох своїх числах, поминаючи кілька інших назв того роду преси, вмістили про мене аж шість великих, навіть ілюстрованих карикатурами, кусків писанини під різними заголовками, підсумовуючи все загальною назвою — „Правдиве обличчя Уласа Самчука".

Така злива уваги людей з тогобічного світу і така витрата енерґії, паперу, слів, друкарської фарби і інших спецій підсовєтської кухні мене трохи заскочила і здивувала. Тож треба було їздити до Канади, з Канади треба було слідкувати, де я мешкаю, з ким і про що розмовляю, куди й для чого їжджу, як і де мене приймають, поминаючи студіювання спеціяльних, без сумніву, закритих архівів, як також перечитування всього мною написаного і виданого доробку з найдрібнішими статтями, замітками, критикою включно.

Зворушлива, можна сказати, увага. Розуміється, судячи із змісту тієї писанини, її стилю, її культури — найкраще б на таке не звертати уваги. І я так робив. Прикрашених карикатурами статтей торонтонської газетки, дармащо минув ось уже другий рік, я так і не прочитав до кінця. Навіщо? Відколи совєтська влада є совєтською владою, вона писала, пише і буде писати про все і всіх те саме і так само. Їх мову, стиль, зміст знаю напам'ять. Ще менше личить з такими писаннями п о л е м і з увати. Особливо, як це ми часто робимо — пручись у відкриті двері і ламаючи списи в боротьбі з вітряками.

Але все те друковане пустомельство має для нас інше значення, ніж автори його сподіваються, і наводить нас на деякі думки, що при цьому можуть мати корисний вжиток. Поперше, такої писанини ви не прочитаєте ніде в мовах цивілізованого світу, дармащо і тут існують розбіжності поглядів і ворогування, що творить для нас своєрідну атракцію чогось нового; подруге, розгорнувши сторінку такого „Жовтня", на вас з першого слова, як з бочки-оселедянки, дихає духом „родіни". „Здєсь русскій дух, здєсь Руссю пахнєт", пригадаєте одразу Пушкіна, а разом з тим ще раз погодитесь з Тютчевим, що „умом Росії" таки дійсно „не обнять".

І не даремно Лев Толстой у своєму романі „Война і Мір" кпить з Наполеона, що той ішов на Москву із шпагою битися з мужиком, озброєним „дубиною". Наполеон бачив у Росії імператора, князів, графів у французьких фраках, з французькою мовою, а Толстой бачив мужика з дубиною. А Олександер Блок бачив ще більше: „Ми скіфи! Скіфи ми, є раскосимі глазамі".

А тому полемізувати з ними нашими звичними, логічними, розумними засобами те саме, що фехтувати шпагою проти мужика, озброєного дубиною. Доказувати, що ти — не верблюд, казати, що він помиляється, п е р е к р у чує правду, іґнорує факти — все це було. б більше ніж наївністю з нашого боку.

Тим більше, що, беручи справу психологічно, той мужик з дубиною, той „Жовтень" робить усе те, мабуть, з переконанням, що він служить правді і що все, що говорить — говорить щиро. Лайка? Є то їхня мова. Мова того племені. Жива, звичайна мова. Лайка для росіянина те саме, що й „щі да каша". Без матюка він і з Богом не розмовляє. Пригадується блискучий анекдот, як то син московського купця їхав перший раз закордон і писав своїм батькам листа: „Коли я їхав до границі... Глянеш в один бік — (лайка). Глянеш в другий — (лайка). Але як тільки переїхав кордон... Ватюшки! Глянеш в один бік — (матюк). Глянеш в другий — (матюк, у іншому варіянті). І з тим остаюсь жив і здоров, ваш син"... Хто знає суть російської лайки, той знає, що нею вони висловлюють усі свої найскладніші почуття.

Мені поспішать сказати, що „Жовтень" у Львові або „Українське Життя" в Торонто — не московський купець, не мужик і не росіянин. Дарма. Де панує „русскій дух", Будапешт — не Будапешт, Берлін — не Бер-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Іван Шкварко

СИНІ ВОГНИКИ

(З книги „Нотатки про себе самого")

(2)

Це кричали мандрівники, що зблудили і застрягли в невилазних болотах і трясавинах.

— Гоп-гоп! Го-о-о-п... — відгукувались на ці крики сторожі, нічні вартові і зі смолоскипами п о с п і ш али чимдуж вивести жертви оманного світла на рівний, твердий шлях.

Батько вставав тоді теж із ліжка, будив сонного наймита, Степана Таталу, і обидва з ручною, великою нафтовою ліхтарнею та з мотуззям поспішали на місце випадку. По повороті батько докладно оповідав про те, кого й як рятували там від неминучої загибелі.

— Прийшли б ми кілька хвилин пізніше, пропали б неминуче і коні, і християнські душі, — казав і додавав: — Трясовина, це не жарти...

Траплялося, що оті сині вогники, що заманювали в бездонні болота необережних подорожних, появлялися в дуже великій кількості. Наче оті вирійні птахи перед відлетом, злітались вони інколи в одному місці та, збившися в купу, творили великанські світляні стовпи. Ясними вогнями займалися тоді всі мочарища, горів-палав цілий замковий горб, аж луна об хмари била. В юнацьких роках ці вогні на тьмяному обрії моя жива уява була завжди готова прирівнювати бодай до біблійних вогнистих стовпів, що на пустинному бездоріжжі позначали шлях до щастя, до волі...

Це тому, що на ті газові, зеленаво-сині світла, що їх родять всюди випари мочарищ, звенигородське простолюддя дивилося не як на звичайне явище природи, але вважало його просто несамовитим. І старого, і малого — всіх тривожило те явище, бо всі вірили, що воно є передвісником якихось грізних подій.

— Щось буде. Щось то вже буде: морове повітря, війна, голод, повені, пожежі — шумів народ і, здавалося, завмирав у вижиданні...

Романтика щовба з руїнами тоді ще більшала, а народна уява вбирала її в строкаті шати леґенд. З оповідань дідів виходило, що в народній уяві сині вогні були нічим іншим, як духами непам'ятних і невідомих лицарів, білі кістки яких віками полощуть дощі у підніжжі горба. Ці духи поселилися в підземних ходах під руїнами. Вони помагають народові, кличуть його на велике, святе діло і несуть йому давно завмерлі вісті, що є невідомим і незбагненим, позагробним голосом славних прадідів.

... — Бо колись, давно-давно, синашу, — говорив мені, підросткові, дід по матері, Лука Данилик, — було тут зовсім не так, як тепер. Колись, перед віками, ген від Зелених Бескидів аж по Синє море, пишались отут і цвіли медом і молоком текучі землі.

І були на тих землях чудові городи, твердині неприступні, замки величні, хмаросяжні. Лицарі були, горді, статечні, і чарівні князівни. З литого золота і кованого срібла бані були на церквах. Та й риби повні ріки, та й звіра повні ліси, та й скарбів усяких повні комори. Від Зелених Бескидів аж по Синє море пісні не вмовкали, не кінчалося весілля. Ніхто не знав навіть, що то таке страх і неволя, що втеча перед лихом у світ-за-очі. І сліз ніхто не знав, і не було облуди, ні брехні, ні зради.

Аж раз вибила година страшного призначення. Темні сили зі степів пішли війною на країну, і сліпий удар недолі впав на народ. Задрижали серця перед маривом того, що йшло неминуче. Лютуюча монгольська орда чорною повіддю сунула на країну й вогнем і залізом несла їй загладу. І засурмили бойові сурми, і вдарили на сполох крицеві дзвони. І з гордими стягами вирушили в похід усі збройні сили країни.

А куди вони йшли, курява сонце прислоняла, і тугий брязкіт зброї все довкруги глушив. Та, мов сарана, налітала хижа орда, і в чистому полі годі було її протиставитись. Тоді рам'я-об-рам'я сталевим муром стали лицарі на оборонних валах довкруги замку. Заборола волі і долі народу боронили хоробрі вої силою посвяти і відчаю. Стократ криваву відсіч давали вони безугавно наступаючим наїзницьким силам.

Аж ось із опівночі ударив ще страшніший ворог, ба й західній „добрий сусід" злодієм підповз, щоб грабіж учинити на братній пожарині. І наче запінені, розколихані повіддю буруни гірських рік, грянули вороги разом, наче гураґан громів ударили.

А втім, довголітній звенигородський учитель, Григор Микелита, що почерез невсипущу виховну працю виріс був до леґендарного місцевого патріота, на місці образово описував нераз своїм учням цілу оборонну баталію. Вказуючи на останки замчища і вали, він говорив:

— Там на горі і тут на долі роз'юшеними львами кинулись воїни лавою на лаву. Всі силачі і всі майстри в своїм страшнім ремеслі, немов живі мури, торохнулись щитами. Пішла страшна січа й одні одним завдавали таких могутніх ударів, що по обох сторонах, ніби підкошена трава, валились долі залиті кров'ю ратники. Шум і брязкіт мечів далеко переростав шум і гул водоспаду на Млинівці, що пінивсь зараз у підніжжі перших валів, а блиск тих мечів вогнями яснів на сонці і сліпив наче справжні блискавиці...

А потім, як прорідились ряди княжих дружинників, потім — розпочався штурм замку. Лавами перли вороги на вали, голими долонями чіплялися шпильок отого глогу, що буяє по схилах валів, чіплялись ігол терниння, гострих билин жовнірця і зів'ялого будяччя, не зважаючи на те, що на їх голови летіли згори важкі каменюки, горшки з окропом і цілі струї розтопленої смоли. Добившись перших валів, вороги кинулись вплав почерез глибоку фосу, що глибиною сягала до половини висоти другого валу. Майже всі тут потопились, а ті, що перепливли і спинатись почали на стіни, вугли і заверти городища, розпачливо хапались пораненими пальцями слизької поволоки прямовісних, немов скляних, стін других валів, що довкруги замку тримали на собі наїжений гострокінчастий частокіл. Кров напасників рясно стікала в скаламучену воду поміж валами, стікала довгими смугами по стрімких стінах других валів, бо хмари стріл летіли з луків оборонців і пролизували та ранили неопанцерені місця їх тіл. Смертельно поцілені тіла безвладними брилами котилися в збурену червону тонь рова. По трупах, що бервенами плавали, йшли другі лави і так же, як і перші топились а за ними сунули треті лави й, вщерть загативши їх трупом воду, дали можність усій решті ворогів повести вирішний наступ. З таранами, зачепними шнурами, гаками й драбинами ринули по їх трупах ворожі маси на останнє заборола і — здобули його.

БОРОТЬБА ЗА ВІДШКОДУВАННЯ

ДЛЯ КОл. УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ НІМЕЦЬКИХ ТЮРЕМ І КОНЦТАБОРІВ

(6)

Третій закон постановляє, що всі попередні зголошення, якщо вони не були остаточно відкинені, залишаються важними, як зголошення, і мають бути розглянені наново згідно з постановами третього закону, а для нових зголошень визначено термін до 1 жовтня 1957, а найновішою постановою німецького парляменту продовжено речинець на пів року, до 1 квітня 1958 року. Виглядало б, отже, що вистачить тільки припильнувати речинця зголошення своїх претенсій і після цього вже спокійно ждати на гроші, бо решта зробиться автоматично.

Таку пораду й почав давати українським політв'язням один із інформаторів, вияснюючи при тому, що всякі інші заходи є тільки непотрібною витратою грошей. Та така „інформація" може зродитися тільки із повної ігноранції дійсного, фактичного стану справи відшкодувань у відношенні до не-німецьких політв'язнів і робить дуже погану прислугу українським політв'язням, впроваджуючи їх зовсім в блуд. З огляду на фактичний стан цієї справи негайна, рішуча і послідовна акція є конечною, бо вичікування на автоматичне полагодження справи є зовсім однозначним з чеканням на закріплення повної втрати всякої можливости одержання будьякого відшкодування.

„Ніякі нові обставини не заіснували"

Вже перші рішення в справах українських політв'язнів на підставі постанов нового, третього закону, розвіяли всякі сумніви в тому, чи наставлення німецьких урядів і судів для відшкодування змінилися. В нових рішеннях урядів для відшкодувань говориться зовсім лаконічно: „Тому, що ніякі нові обставини не заіснували, а претенсії були відкинені на підставі попереднього закону, відкидається їх тепер з тієї самої причини, що петент, як „авслєднер", не був переслідуваний з політичних причин і не відповідає вимогам § 1".

Яких 10 українських справ, заступлених різними німецькими адвокатами, були вже розглянені німецькими судами і — майже всі відкинені, при чому, з огляду на введення в новому законі групи „національно пошкодованих", тепер суди вияснюють, що даний петент як українець був переслідуваний не з політичних причин, але — вже не з „національних", а... „з огляду на безпеку окупаційного режиму" (авс Безацунгсзіхергайтсгрюнден"). Всі ті негативні рішення старанно реєструється в збірниках судових рішень на те, щоб, покликаючись на них, уряди для відшкодувань могли відкидати, або відкладати всі інші українські справи. Від рішення першої судової інстанції („Ентшедігунгскаммер") можна в приписаному часі відкликатися до вищої інстанції („Ентшедігунгсзенат") а від її рішення за постановою Третього Закону ще й до третьої інстанції „Бундесгеріхтсгоф-у". — Але перед двома вищими інстанціями суду мусять заступати допущені до тієї істанції німецькі адвокати, які вимагають за заступство однієї справи 500 - 1,000 НМ. Якщо ж відклику до визначеного речинця не внесеться, то справу українських політв'язнів остаточно вважається перерішеною.

Але до вирішення попадаються справи українських політв'язнів дуже рідко. Засадничо їх, як сумнівні, відкладається на кінець. Закон передбачає, що той кінець повинен бути в 1962 р. але кількість зголошень — понад 400,000 (переважно расово переслідуваних, які не жили в 1947 р. в Німеччині і на підставі попередніх законів не мали права на відшкодування, а тепер їм призначається), каже думати, що той кінець прийде ще пізніше. Очевидно, згідно з німецькою бюрократичною технікою опрацьовується всі подання за рубриками і петент, до якого окремі референти час до часу звертаються з запитами, має зовсім помилкове враження, що його справа є в ході позитивного полагоджування. В дійсності опрацьовування зголошення окремими референтами за рубриками не має нічого спільного з засадничим вирішуванням: коли подання прийде вже до компетентної комісії для засадничого вирішення, тоді його відкидають, або „для розгляду, чи не є це випадок національно пошкодованого" відсилається подання до Тріеру, що є компетентним для справ „національно-пошкодованих", щоб там він одержав своє нове порядкове число і ждав на чергу розглядання після чверти мільйона зголошених вже там подань.

Ніодного позитивного рішення

Зі справ, які розглядали вже німецькі суди для відшкодувань на підставі Третього Закону, ніодна українська справа не була досі полагоджена позитивно. Ліга Українських Політв'язнів подала була до преси повідомлення, що є вже випадок позитивного полагодження української справи (в випадку Я. Клима). Але це не відповідає правді і таке повідомлення подано тільки через незнання права. Річ у тому, що в двох випадках, а в тому і у випадку Я. Клима, представник міністерства фінансів погодився на т. зв. „Фергляйх", передбачений законом про відшкодування, тобто на — добровільне погодження обох сторін. В такому випадку немає ніякого судового рішення, бо обидві сторони самі погодилися (пошкодований і міністерство фінансів), а тому такий випадок не має ніякого значення для вирішування інших подібних справ, тобто, правничим окресленням кажучи, не може ніяк вважатися прецедентом. Очевидно, шляхом „фергляйху", добровільного погодження можна одержати частинне відшкодування для деякої кількости пошкодованих, але це не розв'язує справи в принципі і скріплює сумнів щодо слушности самої справи.

(Далі буде)

Про мужика з дубиною

(Закінчення зі стор. 2-гої)

лін. І для цього існує дотепний анекдот. На вулиці Львова совєтський вояк розглядає пам'ятник короля Собеського. Біля нього стоїть старенька бабуся полька, яка хоче пояснити воякові, хто то є. „То, — каже вона, — проше пана, круль Собескі". — „Да, да, бабушка, — відповідає вояк, — савєцкій. У нас всьо савєцкоє..."

Зрозуміло. „Всьо савєцкоє". І Собеський, і Тичина, і „Жовтень", і навіть „Українське Життя", дармащо воно у Торонті, за Атлантиком.

Дехто у світі схильний думати, що варварство є основою духової сили росіян. Самі росіяни цим навіть пишаються. Дехто, як, наприклад, Гітлер, їм навіть заздрив і пробував їх наслідувати. Але варварство є силою до пори й до часу. Саме тому, що росіяни все рішають дубиною, що матюк у них заміняє мову, саме тому все у них дубинне і заматючене. Саме тому, маючи такі багатства, вони — жебраки, саме тому, що у них „царь да Сібірь, да Єрмак, да тюрьма", у них сваволя і беззаконня. Триста років кривавиться болюча рана українсько-російських стосунків. Мільйони засланих, розстріляних, вигнаних. Від Петра до Сталіна та сама картина. У Києві, щоб почути мелодію української пісні, треба перекласти її текст на французьку мову. У Києві не можна говорити по-українськи, а як можна, то тільки урядово. Варварство. Дубина. Глупота. Але є то факт. Факт болючий, як болючий зуб, але вирвати того зуба дубиною не вирвеш, а пінцетом ті люди не вміють орудувати. І тому — трагіка.

Бідний чук з „Жовтня" робить вигляд, що він в Україні, і кричить мене матом, що я втік з тієї України і не хочу вертатися. Що я не погоджуюсь з його щастям. Що я не бажаю розділити долю Хвильового і безлічі інших. Що я називаю правду правдою, брехню брехнею і підписую свої свідчення повним моїм іменем...

Що я мушу перебувати тепер не в межах України, а за її межами — це мене болить, але я не думаю, що мільйонам і мільйонам інших вигнанців, засланців, мучеників, страдників святої Землі Української — їх каторги, їх вигнання менше боліли. Тим більше, що країни, де ми знайшли притулок, є добрі, справедливі, ласкаві, багаті. Де панує закон, порядок, і де нема вигнанців, дармащо й тут люди говорять різними мовами і живуть в одних границях.

„Пужає" мене чук з „Жовтня" і Телиця з „Українського Життя" (мені здається, що обидва ті борзописці є та сама особа, бо їх стиль і культура крапля в краплю подібні) карою народу, коле в очі Гітлером. Дуже грізно, але мені не страшно. І при першій нагоді, як тільки знайду видавця — видам усі свої писання, писані за Гітлера в Україні, слово в слово. І хай мій народ і історія самі судять, кому, чого і як я служив. Там усе дуже ясно. Навіть для такого дубового мужика з „Жовтня". Лише він вдає дурня, корчить, як кажуть росіяни, арапа. Мене на таке не візьмеш.

Знаю, що там їм не подобається: „Волинь", „Марія", „Кулак", „П'ять по дванадцятій". Мої репортажі, статті, поїздки, промови. Знаю. Дуже добре знаю і співчуваю. І вони це знають. Бо все то читали люди, читають і будуть читати. І також розуміють. Від мого народу мене ніякими матюками не відділиш. Те що плоть від плоті і кость від кости було таким, є таким і таким лишиться.

Так. Моїм завітним бажанням було б вернутися додому, до Дерманя, до Києва, до Львова, але поки там бушує мужик з дубиною — ні. Дуже дякую. Покищо я вдовольнюся моєю дорогою, доброю, правдивою Канадою, де я можу і мушу писати про болі і рани землі моїх предків, омитої сльозами і кров'ю. Сльозами і кров'ю трагічних віків. „Серце крається, а писати треба", казав у таких випадках Шевченко.

Улас Самчук

Торонто, Канада

Хроніка українського життя

В Німеччині

Посвячення пам'ятника Пок. Проф. А. Андрієвського

Комітет для вшанування пам'яті покійного проф. А. Андрієвського повідомляє, що пам'ятник для покійного проф. А. Андрієвського був зроблений і перевезений з Вілляху на цвинтар в Шпіталь а. д. Драв та поставлений там 13 травня 1957 року.

Вартість пам'ятника 5,250 (п'ять тисяч двісті сімдесят) шилінгів.

Комітет розіслав листи з запрошенням приїхати на посвячення пам'ятника на 18 травня ПЦ на Австрію о. В. Вишиван... (?) тож посланий до Протоєрея УА... 1957 року. Такий лист був та в Зальцбурзі, щоб приїхав та посвятив цей пам'ятник та разом з тим відправив панахиду в дворіччя смерти покійного.

18 травня 1957 року пам'ятник був посвячений та була відправлена панахида на могилі покійного проф. А. Андрієвського Протоєреєм УАПЦ о. В. Вишиваном.

На могилі було два вінки, один від Української Громади з табору в Сант Мартін, там, де жив до самої смерти Покійний, а другий від українців у Швеції.

Після посвячення пам'ятника та панахиди був відправлений молебен за здоров'я тих українців, які жертвували на побудову пам'ятника Покійному.

● У Сиракюзах, Н. Й., 25-го серпня 34 вагони товарового поїзду, що переїздив понад Парковою вулицею, вийшли з рейок, завалили міст і попадали вниз. 62-річний Сел Ла Руд в цій катастрофі згинув, а вуличний рух в околиці був припинений на довший час.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Питсбург, Па.

Українська національна маніфестація в Питсбургу

В неділю, 11-го серпня ц. р. на одній із міських паркових площ в Питсбургу відбулася національна маніфестація під кличем: „Сорок років боротьби і п'ятнадцять років УПА.

Маніфестацію підготовляв Громадський Маніфестаційний Комітет, який постав за ініціятивою Організацій Визвольного Фронту в Питсбургу, а його очолили: як почесний голова п. Василь Шабатура — предсідник УНПомочі та проф. Михайло О. Малюк — як діловий голова Маніфестаційного Комітету. Крім цього в склад комітету ввійшли чільні громадяни із Питсбургу, Ембридж, Мікізпакс, Арнолд та Карнегі.

В неділю, на міську площу в Питсбургу-Нортсайд від год 1ої по полудні почали прибувати українці з цілої західньої Пенсилвенії та стейту Огайо. О год. 2,30 по полудні піднесенням американського та українського національних прапорів розпочалася маніфестація.

Діловий голова комітету покликає Почесну Президію з чільних українських громадських і політичних діячів, серед них: Василь Шабатура, проф. Іван Вовчук, Григорій Шабатура, мгр. Воровик, Лев Футала, Володимир Мазур, Роман Почтар — голова Осередку СУМА із Кливленду, Огайо, Володимир Головатий — голова Осередку СУМА із Кентон, Огайо, Микола Юхнівський, Михайло Гурняк, Василь Головецький, Теофіль Конецький, Флоріян Кульчицький та представник словаків п. Береш.

Офіційно маніфестацію відкриває вступним словом п. Василь Шабатура. Пан Григорій Шабатура представляє публіці конгресмена Фултона, який на запрошення прибув на маніфестацію, щоб висловити свою солідарність із визвольною боротьбою українського народу. Крім цього п. Григорій Шабатура зачитує письмові привіти від губернатора стейту Пенсилвенія, п. Лідера, від конгресмена Галенда, від адв. Івана Демера та інших. Після цього відбувається досить зворушлива картина запалення вічного вогню, а від нього двох символічних смолоскипів. Вічний вогонь, як символ невгасаючої Української Національної Революції, запалив проф. Іван Вовчук. Від вічного вогню запалює символічний смолоскип, як знак нерозривної єдности американських українців з визвольною боротьбою на рідних землях — один із найстарших поселенців Пітсбурщини, заслужений громадянин п. Василь Шабатура, та передає його учаснику визвольних змагань 1917-20 років д-ру Борисові Вазилевичеві, що передає палаючий смолоскип до рук наймолодшого покоління — школяра в національному строю. Другий символічний смолоскип запалює п. Лев Футала, бувший старшина рейдуючих частин УПА, який зі зброєю в руках, в час 2-ої світ. війни і по її закінченню боровся за Суверенну Українську Державу, і як символ незалежности Воюючої України, цей смолоскип передає в руки сумівця Романа Почтаря.

Після цього проф. Іван Вовчук виголошує основну доповідь на тему: Сорок років боротьби і п'ятнадцять років УПА. Його доповнює другою доповіддю п. Лев Футала, який детальніше зупиняється над тезою постання УПА, її боротьбою і її вкладом в Українську Ввизвольну Боротьбу.

Після кожного із промовців витворює святковий настрій духова оркестра Осередку СУМА із Дітройту під диригентурою д-ра Богдана Кушніра, яка виконує ряд повстанських маршів та бойових пісень власної композиції д-ра В. Кушніра.

З привітом і висловом солідарности виступив від Словацької Національної групи п. Береш. На закінчення маніфестаційної частини оркестра виконала в'язанку пісень в обробці диригента.

В мистецькій частині взяли участь: Танцювальна Група Юних Сумівців із Клівленду під проводом балетмайстра Богуславського зі своїм репертуаром та хор місцевого ООЧСУ „Кобзар" під диригентурою Ізидора Луковського.

В загальному маніфестація українців Питсбурщини, в якій взяло участь понад 1,000 осіб, пройшла успішно.

Петро Годованець
Секретар Маніф. Ком.

Бофало, Н. Й.

Вшановуємо пам'ять великого гетьмана

У неділю, 18-го серпня, стараннями організацій Визвольного Фронту та під патронатом місцевого Відділу УККА, відбулась у Боффало велика національна маніфестація, яка відмічала 300 річницю смерти творця Української Козацької Держави, — гетьмана Богдана Хмельницького. У маніфестації крім місцевих організацій, брали участь також організації Визвольного Фронту Рачестеру, Сиракюз та Питсбургу. Прибуло теж багато гостей з південної частини провінції Онтеріо, Канада.

Святкування розпочались відправленням урочистих Богослужб в місцевих церквах, у намірені українського народу.

Після обіду простора площа „Кріксайд Гров", на передмістях Боффало, почала наповнюватись людьми. На площі почесна трибуна, прикрашена великим портретом Богдана Хмельницького та народною орнаментикою. Портрет та мистецьке оформлення трибуни виконав мистець Маріян Ворачок.

Маніфестацію відкрив голова маніфестаційного комітету п. В. Мороз та передав ведення першої політичної частини д-ру Н. Прицикові. Цей же попросив на почесну трибуну представників духовенства, центральних та льокальних товариств і організацій та представництво міської управи. Несподіванкою для присутніх була участь у святі представництва місцевої польонії на чолі з головою польського об'єднання міста Воффало п. Я. Ашклером. Черговою точкою програми було відчитання апелю за поляглих. Головним промовцем свята був голова Головної Управи ООЧСУ проф. Іван Вовчук. Промовець накреслив шлях народу до волі під проводом великого Гетьмана та навів паралелю обставин, які зумовили всенародне повстання 1648 року до сучасного положення на Україні. Англомовним промовцем був міський контролер та кандидат Республіканської партії на посадника міста, американець польського походження п. Честер Коваль. Своє слово почав він українською мовою, цитатою із Тар. Шевченка: „Борітеся, поборете..." Англійською мовою порівняв нашого гетьмана до Вашингтона та висловив свою тверду віру в те, що українське підпілля на рідних землях вилонить із себе нового Хмельницького, який поведе наш народ до довгоочікуваної волі. В імені посадника міста привітав присутніх п. В. Чопик. Маніфестаційну резолюцію відчитав старшина УПА п. Бурлака з Рачестеру. Перша частина закінчилась дефілядою сумівських колон. Додатньою сторінкою цієї частини було те, що вона була коротка з недовгими, добре опрацьованими промовами.

Мистецьку частину програми розпочав виступ духової оркестри місцевого Осередку СУМА під батутою А. Кравчука, яка виконала дві клясичні композиції та марш „Засяло сонце золоте". Черговою точкою була добре виконана деклямація п. Н. Стецьків — „Богданова слава" Н. Черняєвського. Опісля юні сумівки з Сиракюз під керівництвом п. К. Волкун виконали вільноручну вправу „У горах Карпатах". Молоденькі танцюристи цього ж Осередку виконали народні танці „Аркан" та „Чумак". Мистецький керівник їхньої танцювальної групи п. П. Луцишин. З черги виступив жіночий хор боффалівського осередку СУМА під диригентурою п. А. Мороза, що відспівав дві пісні „Вкраїно, мати" та „Заграва блеску нам сіяє". Великою несподіванкою свята був виступ чоловічого хору „Сурма" з Сиракюз під мистецьким керівництвом п. В. Жмури. Він виконав три пісні: „Вічний революціонер", „Карпатські січовики" та „За волю вітчини". Танцювальна група юних сумівців, яку веде п. В. Відна, виконала українські танці: „Коломийка", „Катерина" і „Зірка". П. Михайло О. Малюх з Питсбургу з відчуттям віддеклямував уривок з поеми І. Франка „Великі роковини". Група юних сумівців із Велланд, Онт. під проводом п. М. Верекети виконала чотири вільноручні вправи. Струнна оркестра юних сумівців із Рачестеру, під батутою п. Володимира Божика, зворушила присутніх виконанням українських пісень: „Сніжок", „Гей там на горі", „Реве та стогне" та народного танку „Гопак". Тут і там можна було почути такі слова признання: „тільки що від землі відросли, а вже грають немов бандуристи". Рівно ж і друга, мистецька частина свята пройшла дуже справно та залишила слухачів миле враження.

На площі були присутні кореспонденти місцевої англомовної преси, які помістили опісля прихильні коментарі про перебіг свята. Вони обчислили число присутніх на „біля 4,000". І. Ч.

ЗАКЛИК

У СПРАВІ ПОЖЕРТВ НА АМЕРИКАНСЬКИЙ МУЗЕЙ ІМІГРАЦІЇ

Відділи Українського Конгресового Комітету весною отримали інформаційний матеріял про акцію Американського Музею Імміграції та про українську участь у цій історичній і патріотичній американській акції. У зверненні до Відділів було прохання, щоб інформаційний матеріял розповсюдити серед українців в Америці та вплинути на українських громадян, щоб кожний по своїй змозі надіслав або зложив пожертву на фонд Американського Музею Імміграції.

Справа АМІ була предметом розгляду на зборах Ради Директорів УККА і на Річних Зборах Крайової Ради. У зв'язку з українською участю у творенні АМІ ухвалено постанову, що: „після вплати Національного Датку, це є другий з черги обов'язок, що його повинен виконати українець, чи американець українського роду, і зложити пожертву на фонд Американського Музею Імміграції!"

При тім залишено кожному на його добру волю висоту декларованої чи жертвованої суми, але не підлягає сумніву, що кожний повинен скласти свою пожертву на ту американську патріотичну ціль!

Якщо хочемо забезпечити в Музею український куток, який мав би показувати мільйонам американців та чужинців, які відвідуватимуть музей, що дали українці від себе для розквіту Америки, якими надбаннями збогатили вони американське життя, то вимога жертвенности на потреби Музею для кожного українця зобов'язуюча! А якщо хочемо здобути собі право, щоб у галерії національних прапорів пишався теж український національний прапор, то наш обов'язок ясний і безумовний!

Досьогочасний вислід української участи не можна назвати задовільним, бо щойно в шістьох місцевостях Америки переведеноупляновану збірку і вислід її переслано на фонд АМІ. Ці місцевості є: Лорейн, Огайо — 700 дол., Клівленд, Огайо — 500 дол., Гартфорд — 447.50 дол., Гемтремк 385.50 долярів, Сан Франсіско 198 долярів і Мілвокі 11.15 долярів.

Український Діловий Комітет для АМІ звертає на це увагу широкого українського загалу, щоб пізніше не було докорів, що загал не був поінформований. Ніхто не буде мати права виправдуватися, що він не знав про цілу акцію, або що він не мав одного доляра, щоб скласти пожертву — хоч би мінімальну — на фонд АМІ і так підтримати українську участь у розбудові Американського Музею Імміграції.

З уваги на важливість цілої акції, зокрема щодо майбутнього, Український Діловий Комітет, який діє з доручення і в порозумінні з Українським Конгресовим Комітетом, закликає широкий український загал до щедрого відгуку, щоб українська участь була чисельна і доказувала максимальне зацікавлення справою!

Всі пожертви будуть покритовані в пресі, а крім того Американський Музей Імміграції висилає мистецьки виготовлені грамоти всім жертводавцям, які зложать пожертву в сумі 10 долярів або більше.

Пожертви висилати на адресу:

Ukrainian Working Committee
For A. M. I.
P.O. Box 721 Church St. Sta.
New York 7, N. Y.

Юр. Григоріїв

УКРАЇНСЬКА БІЧЕР СТОВ

(У 50-ліття смерти Марка Вовчка)

Історія всесвітнього письменства знає приклади, як твір часто ще не відомого автора справляє величезне враження у народній свідомості та приводить до кардинальних змін усього суспільства.

Таку ролю відіграла славнозвісна повість „Дядькова Томова хата" до того нікому невідомої американської вчительки Бічер Стов. Ця повість зробила у свій час цілу революцію в умах американського суспільства і прискорила скасування невільництва.

Подібну до повісти Бічер Стов ролю у нашому письменстві відіграли незабутні „Народні оповідання" Марка Вовчка, славнозвісної української повістярки, п'ятидесятиліття з дня смерти якої ми тепер відзначаємо.

Письменниця (справжнє ім'я — Марія Вілінська) народилася в 1834 р. у батьківському мастковi Катеринівці Єлецького повіту, Орловської губернії, а виховувалася у Харкові. В Орлі познайомилась вона з Марковичем, засланим туди за участь у Кирило-Методіївському братстві, і з'єднала з ним своє життя.

В 1858 р. вийшли її „Народні оповідання", збірка прозових творів, присвячених життю селян-кріпаків, що одразу розкрили блискучу обдарованість письменниці та глибиною висловленого в них протесту проти поневолення людей і своєю великою мистецькою силою зробили величезне враження. „Молодою силою", „кротким пророком", „обличителем жорстоких людей неситих" — назвав її Шевченко, зворушений і захоплений прекрасними оповіданнями. „Зіронькою" назвав письменницю Федькович. „Вона випила ввесь сік і запах українських квітів" — говорив про авторку Куліш.

Справді, сила творів Марка Вовчка була дійсно велика. Вперше після Шевченка протест проти кріпаччини, проти всякого поневолення людини прозвучав на ввесь голос і своєю щирістю, правдивістю, переконливістю зображення невимовних страждань українського селянства пройняв до глибини душі читачів. Глибока реальність змісту, прекрасне знання людської психіки і всіх нюансів переживань душі людини, вміння вразити читача просто в серце, добірна літературна форма, краса і багатство мовних засобів — усе це створило славу її творам далеко за межами України.

Найбільше розкрився талант Марка Вовчка при зображенні жіночих образів. Слушно зазначає Сергій Єфремов, що саме в образах жінок, що їх створювали великі письменники, найкраще можна пізнати національний дух, саму національну ідею кожного народу, бо жінка завжди і всюди творила і охороняла домашнє вогнище, отже й традиції роду, та саме в жіночих постатях знаходять своє виявлення найтиповіші ознаки національного духу та ідеальні змагання, що хвилюють почуття.

Марко Вовчок створила незабутні образи Олесі, Горпини, Одарки, Марусі, Устини, що глибоко зворушують читачів своєю правдивістю й переконливістю та простотою.

З цих окремих епізодів, з поодиноких оповідань складається ціла страхітлива панорама народного лиха. Повсякденні страждання змордованих кріпаків („Інститутка", „Ледащиця", „Одарка", „Отець Андрій"), жах поневолення („Козачка"), одинокий радісний момент визволення („Ледащиця", „Викуп"), перші зародки протесту проти поневолення — пасивні („Ледащиця") або активні („Кармелюк") — усе це складає тло тієї панорами.

Свої твори писала Марко Вовчок і закордоном. Перебуваючи далеко від рідного краю: в Лондоні, Парижі, Неаполі, Дрездені, Гайдельберзі, вона й там не забувала дорогих їй українських образів і продовжувала боротьбу проти страхіття кріпаччини, що її впарі з національним поневоленням насадила Московщина.

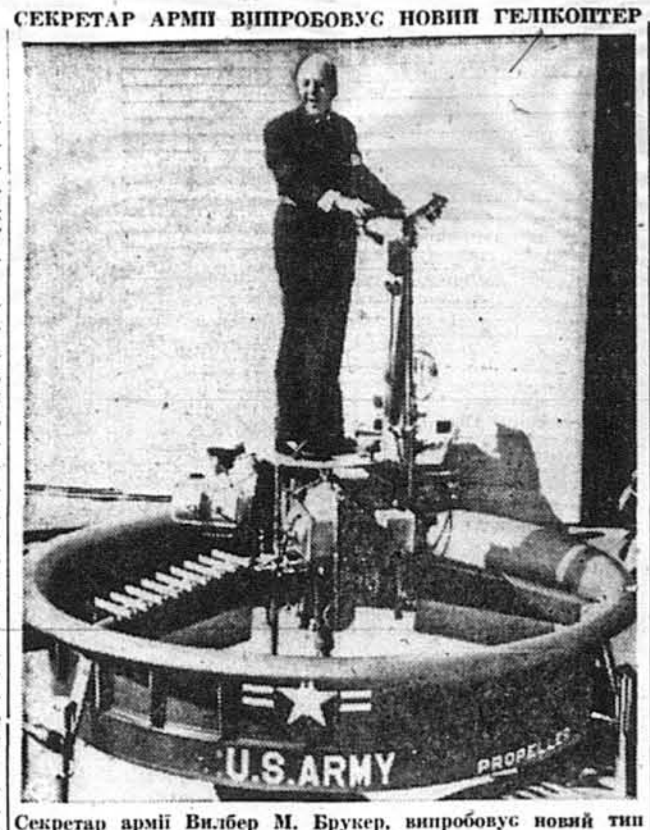
Зі знесенням кріпаччини змінюється тематика Марка Вовчка. В оповіданні „Сестра" малює вона вже наймитське лихо та людську безпорадність перед ним. У творі „Дев'ять братів і десята сестриця Галя" зображує нові форми неволі в пореформній добі, як пізніше Панас Мирний у повісті „Лихо давнє й сьогочасне".

Після смерти Панаса Марковича (1867) Марко Вовчок одружується з Лобачем-Жученком і останні роки живе на Кавказі та не пише нічого. Лише в 1902 р. з'являються її нові оповідання: „Чортова пригода", „Дяк", „Пройдисвіт" та інші, написані давно, але ще не друковані. До попередньої спадщини письменниці вони не додають нічого і не змінюють її творчого обличчя.

Перший виступ письменниці з „Народними оповіданнями", з їх хвилюючим змістом, гуманними визвольними ідеями та прекрасною формою виявив усю її творчу особистість, і це мало величезне значення, зробило вплив не лише на її сучасників, а й на наступні покоління — Федьковича, Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, Франка; її жіночі образи розворушили письменниць жінок і мали відгук у творчості Ганни Барвінок, Марії Загірньої, поки Ольга Кобилянська не розвинула й не піднесла ті образи до вершин західньо-європейської літературної майстерности.

Пророцтво Куліша, що оповідання Марка Вовчка „стануть з часом основою словесности нашої народної", збулося. Вони стали основою нашої мистецької прози. Їх перекладено на інші європейські мови. У Франції оповідання „Маруся", що його переклав на французьку мову і читав при дворі Наполеона III Проспер Меріме, викликало загальне захоплення і його ввели в шкільну програму для молоді. Враження і соціяльна вага творів Марка Вовчка були великі; вони чимало збудили суспільні почуття і тим сприяли прискоренню скасування кріпаччини, проти якої були спрямовані, відіграючи в нас ту ж ролю, що в Америці славний твір Бічер Стов.

СЕКРЕТАР АРМІЇ ВИПРОБОВУЄ НОВИЙ ГЕЛІКОПТЕР

Секретар армії Вилбер М. Брукер, випробовує новий тип гелікоптера, призначеного для військових цілей. Спроби цим новим типом гелікоптера відбуваються на військовій разі в Пало Альто, Каліфорнія.

Польський прем'єр в екзилі просить допомоги для звільнення Польщі

Ню Йорк. — Польський прем'єр в екзилі Антоні Пайонк, який ще минулого тижня прибув із Лондону до ЗДА, 25-го серпня промовляв на вічу в Польському Народному Домі в Ню Йорку і апелював до вільних держав світу, щоб допомогли визволити Польщу з-під комуністичного режиму. Пайонк передбачає, що Польща з допомогою ЗДА та інших вільних народів світу зможе зайняти місце між демократичними державами світу. Пайонк сказав, що плянує бути в цій країні три місяці і має надію, що йому вдасться зазнайомити американців із тим, що тепер діється в Польщі під совєтським гнітом. Він закликав поляків, щоб висилали своїм братам в краю пакунки з харчами, одінням і медикаментами.

Американські студенти залишаться в Пейпінґу до початку жовтня

Пейпінґ. — Група 41 молодих американців, яка виїхала була з Москви, з —„фестивалю молоді", до Пейпінґу, прийнявши запрошення китайських комуністів, продовжить своє перебування в ком. Китаї з плянованих спершу трьох тижнів до шістьох тижнів. —Американські студенти й студентки хочуть побачити ще параду, яка відбудеться в Пейпінґу 1-го жовтня ц. р., у восьмі роковини проголошення комуністичного режиму в Китаї. Молодих американських прогулянковців привітали в Пейпінґу з великим шумом, квітами, музиками і піснями. Одним із перших питань американських юнаків було те, як американське громадянство прийняло їхню подорож до ком. Китаю. Коли їм сказали, що президент Айзенгавер заявив на пресовій конференції, що молодці послухали поганої поради і їх подорож вийде на шкоду Америці, — один із приїхавших до Пейпінґу американців крикнув: „ми переконаємо його у чомусь іншому". Серед приїхавших до Пійпінґу американських студентів позначився —гострий поділ поміж п'ятьма „правими", які весь час не криються з своїми антикомуністичними поглядами та, між іншим, не хотіли дати китайським комуністам своїх пашпортів, а 36 „лівими", серед яких є теж „найлівіші" — наївні пацифісти, що вірять комуністичній пропаґанді про співіснування, імперіялізм і т. п. Головою цілої цієї делеґації є молодий протестантський пастор з Бостону Воррен МекКенна, прозиваний „червоним деканом". „Найправішим" є 21-річний студент з університету в Єйл Шелбі Такер, що його вже в Москві большевики лаяли, як „фашиста".

Із Рідних Земель наспіла сумна вістка про смерть

бл. п. о. Василя МАНДЗИКА

пароха с. Новошини, біля Журавна

та ДРУЖИНИ

бл. п. Євгенії, з Концевичів, МАНДЗИК

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА враз із ПАНАХИДОЮ, відправиться в СУБОТУ, дня 31-го СЕРПНЯ 1957 року, о год. 9-ій ранку, в Церкві св. ап. Петра і Павла, — при W. 7-ій вул. в Клівленді — про що, із сумом, повідомляють Рідних і Знайомих —
донька Марія МЕЛЬНИК, з доньками
та брат, д-р Михайло МАНДЗИК, з дружиною.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АРҐЕНТИНІ

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРО УКРАЇНУ У ХОРВАТІВ

(сдо) На запрошення хорватів-республіканців, відбулася 12 липня в Англійському клюбі в Буенос Айресі конференція п. Мих. Рубінця про Україну. Присутніх було понад 40 хорватів з інтеліґенції. З українців були присутні д-р Б. Галайчук і Мих. Мушинський. Конференція тривала понад годину і дала слухачам головніші відомості про історію, кордони, людність і господарку України, її теперішній стан та змагання. Текст конференції має вийти накладом автора друком, як пропаґандивна брошура в еспанській мові.

УСПІХИ УКРАЇНСЬКОГО МАЛЯРА

(сдо) Іван Денисенко, український маляр, що зробив собі дуже добре ім'я серед арґентинців портретами та розписами церков (на особливу увагу заслуговує катедра в Ріоха, столиці провінції того самого імени, яку він сам-один розписав впродовж кількох тільки років, викликаючи загальне захоплення), виїхав на кількамісячний побут до Сан Павльо в Бразилії. Тут його виставка мала значний успіх, і серед численних замовлень на портрети знаходиться і замовлення від д-ра Барроса, префекта цього найбільшого і найбагатшого міста Бразилії.

ЗАХІДНІЙ СОЮЗ ХРИСТИЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

(сдо) В Сан-Павльо, в Бразилії створено Західній Союз Християнської Культури, що ставить собі завдання поборювати комунізм шляхом преси, радіо, телевізії та доповідей, призначених для бразилійської інтеліґенції та впливових осіб країни. Очолив його проф. Жозе Ногейра, а його заступником є Жуан Скантімбурґо, директор найстаршого сан-павлівського щоденника. В його склад входять і два українці — пп. Б. Білинський та О. Шиманський. Союз складається з представників від усіх поневолених Москвою націй, — представників „білих" росіян до нього не прийнято.

ВЕЧІР МИКОЛИ КУЛІША

(сдо) Спілка Українських Науковців, Мистців і Літераторів, разом із централею „Просвіти" в Буенос Айресі, влаштувала 11 серпня в сальоні „Просвіти" вечір, присвячений пам'яті найбільшого українського драматурґа совєтських часів — Миколи Куліша, що був заарештований під обвинуваченням в українському націоналізмі і помер на засланні. Вступне слово виголосив п. В. Косюк, заступник голови „Просвіти". Потім відомий наш письменник Юрій Тис виголосив доповідь про літературну діяльність Миколи Куліша, і виставлено один акт із „Патетичної Сонати" та перший акт із „Народного Малахія". Зміст обох п'єс та коментар до них дав мистець В. Ласовський, голова Спілки УНЛМ. Вистава пройшла вдало, тримаючи на належному рівні зацікавлення глядачів. Режисером вистави був В. Куліш, син драматурґа і сам письменник, що під псевдонімом Евина видрукував свого часу вдалу повість „Їх було троє". На останньому літературному конкурсі в Австралії він здобув другу нагороду.

Посмертна Згадка

СТЕФАН КАРПА, член 22-го Відд. УНСоюзу в Шикаґо, Ілл., помер 19-го серпня 1957 року, проживши 34 роки. Покійний був 18 років активним членом УНСоюзу. Залишив горем прибуту дружину Тельму, доньку Лінду, батьків Івана й Єлисавету та брата Василя. Похорон відбувся в четвер 22-го серпня, з церкви св. о. Николая. — В. Й. П.!
Управа Т-ва

ТАРЗАН, ч. 3922. Прощання з Боло

Коли вабулійці вшанували свого вибраного ватажка Бола, Дон Івенс стурбовано промовив: — А що зробити з цією опирицею?

— Я буду оберігати вас аж до станиці білих людей, — сказав понуро Тарзан. — Вона не матиме нагоди втекти!

— Я хотів би, щоб ви, ґване, залишилися як мій гість, — сказав тубілець Боло. — Іншим разом, мій приятелю, — відповів Тарзан. — Передо мною далека подорож.